

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו אצל סעודת הילולא של נ"ק מרן בעל עזר מיהודה אב"ד דקהלתנו זצ"ל

יום ד' סליחות תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שפ"ו

חייו, וכמאמרם (ברכות יח): רשעים בחייהם קרויין מתים. ועל ידי תשובה מאהבה שהופכת זדונות לזכויות, הימים שחטא בהם קונים חיות למפרע, להצטרף לחשבון ימי חייו, וזהו גדולה תשובה שמארכת שנותיו של האדם ע"כ.

וזהו הענין שמצינו באברהם אבינו, ואברהם זקן בא בימים ויה' ברך את אברהם בכל (בראשית כד-א). ובזוה"ק (ח"א רכד). שהשלים מדת ימיו, והיינו שלא היה חסר מימי חייו יום אשר לא עבד ה' כראוי, וכאשר נעשה זקן בא בכל הימים, שכולן נחשבו לימי חייו. אשר על זה מתפללים, אל תשליכני לעת זקנה (תהלים עא-ט), והיינו שרק לפי מספר הימים של העת הוא זקן, אבל בימי חייו האמתיים בתורה ומצות הוא צעיר לימים. ועל כן הכפיל הכתוב בשנותיה של שרה, ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שני חיי שרה (בראשית כג-א), לומר שכל הימים שלה קכ"ז שנה, היו כולם ימי חייה, שלא אבדה גם יום אחד מחייה שלא ניצלה אותו לעבודת בוראה.

*

ובעזר מיהודה על פרקי אבות (א-יז) כתב לפרש בזה עוד, על פי מה שכתוב בייטב פנים (מאמר שוב אשיב אות ד) לפרש המשך הכתובים (תהלים צ-ג) תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם, כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול וגו'. והוא על פי מה שהקשה הגאון בעל כתנות אור (פ' נצבים) איך מועיל תשובה, הא כיון שחטא האדם הרי נדחה, וקיימא לן (ובחים יב). נראה ונדחה אינו חוזר ונראה. ותירץ

אנו עומדים סמוך ונראה ליום ראש השנה, שבו האדם נידון על מעשיו של כל השנה, וגם זמן דין על השנה הבאה עלינו לטובה. והטעם שאדם נידון בראש השנה יותר מבשאר הימים, מבורר בר"ן (ראש השנה טו). דאיתא בפסיקתא (כג-א, ויק"ר כט-א) בראש השנה נברא אדם הראשון וכו', בז' זרק בו נשמה, בח' הכניסו לגן עדן, בתשיעית נצטוה, בעשירית סרח, באחת עשרה נידון, בשתים עשרה יצא בדימוס. אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס ע"ש. ועל זה אנו אומרים, היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, וזה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון.

ואכתי יש להבין מהו הסימן בזה שנצא בדימוס כמו שיצא אדם הראשון, הלא כל חטא וכל מצב האדם שונה אחד מחבירו, וכאשר השופט יושב ושופט, והראשון שעמד בדין יצא בדימוס על מעשיו, איזה סימן יש בזה שגם הבאים אחריו, יצאו גם כן בדימוס.

*

ונראה דאיתא בגמרא (יומא פו:) אמר רבי יונתן גדולה תשובה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם שנאמר (יחזקאל יח-כו) ובשוב רשע מרשעתו חיו יחיה ע"כ. ובצל"ח ביאר הכוונה, כי ימי חייו של האדם הם רק הימים אשר בהם עסק בתורה ובמצות, שזהו תכלית בריאת האדם. והימים שאינו מנצל לעבודת ה' אינם נכללים בחשבון ימי

ונראה, כי נדחה ונראה באותו היום לא הוי דיחוי, וכיון שנחשב לו אלף שנים ליום לא נחשב דיחוי. ועל כן שפיר הוי אדם הראשון סימן לבניו, שיצאו בדימוס, בשביל שהחשיב לו ה' היום ליומו של הקב"ה, כמו כן יהיה אצל בניו, שלא יחושו לומר נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול, ובאותו יום ליכא דיחוי.

*

הכתוב אומר (קהלת יא-ו) בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך. ודרשו חז"ל (יבמות סב:) היו לו לאדם תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך ע"כ. וכידוע לכל התלמידים, שכל ימיו מסר להרביץ תורה לתלמידים, משחר טל ילדותו עד ימיו האחרונים היה זקן ויושב בישיבה. ואמר הכתוב, שהלומד תורה ומחנך התלמידים הוי זורע זרע. והענין הוא, דכדי שיוכל הארץ לקבל הזריעה, צריך מתחלה לחרוש ולעדור, ולסלק כל הקוצים, ואחר כך כשיזרע יקבל העפר את הזרע ויעשה פרי, וכמו שנאמר (ירמיה ד-ג) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים. וכמו כן הרב המחנך תלמידים, חוץ מהתורה שלומד עם התלמידים, יש לו לחנכם במדות טובות, להסיר כל הדברים המונעים השגת התורה, שיוכלו להתעלות להיות גדולי התורה, ועל כן קורא ריבוץ תלמידים בתואר זורע זרע.

והנה הרב עם תלמידיו יש להם קשר עולם, וגם כאשר מסתלק הרב, עומד למעלה ומתפלל על זרעו, שלא יבוש המעיין ולא יקצץ האילן, שיושפע לתלמידיו חיי נחת. והנה ימי חיי האדם נקראים בוקר, ובהסתלקותו נעשה ערב, כמו שאמר הכתוב (שם יב-ב) עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים וגו'. וזהו שאמר הכתוב על הרב, 'בבוקר זרע את זרעך', שזהו עבודתו משך כל ימי חייו. אבל 'ולערב', שמסתלק מן העולם, אז 'אל תנח ידך', לא ישקוט מלהתפלל בעדם, כי התפלה היא בהרמת יד, כמו שכתוב (שמות יז-יא) והיה כאשר ירים משה את ידו, שהרים ידו בתפלה (ראש השנה כט.), ובערב אחר הסתלקותו, לא מניח ידו מלהיות פרושה בתפלה למעלה. כן יזכנו ה' שיעורר רחמים על תלמידיו, ובני קהלתו אשר נהג שנים רבות, וימליץ טוב להיות לכולנו שנה טובה ומתוקה בכל משאלות לבנו לטובה. ■

בייטב פנים על פי מה דקיימא לן (שם) דלילה לאו מחוסר זמן, וכל שבאותו יום ואותו מעת לעת לא הוי דיחוי. וידוע דיומו של הקב"ה היא אלף שנה (ב"ר ח-ב), אם כן לכך מהני תשובה, דהוי ליה באותו יום. ואין להקשות מקרבנות אמאי אמרינן בהו דיחוי, הא לא קשיא, דהתורה ניתנה לנו בבחינת זמנים ומועדים, וכל דיני שבתות ומועדים נופלים תחת הזמן דידן, ואם כן לאחר יום דידן הוי ליה דיחוי. אבל לגבי תשובה, הרי אמרו חז"ל (פסחים נד.) דתשובה קדמה לעולם, דכתיב בטרם הרים יולדו וגו' תשב אנוש עד דכא וגו', ואם כן הוא למעלה מן הזמן, ותו הוי ליה הכל באותו יום. וזהו שאמר תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם, וכי תימא איך מהני תשובה, הא הוי ליה דיחוי וקיימא לן נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, לזה אמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול, ובאותו יום לא הוי ליה דיחוי וכאמור.

אמנם הניחא אם יחשב לנו לפי ערך יומו של הקב"ה שהיא אלף שנה, אבל אם יחשב לנו לפי ערך יום דידן, תו לאחר אותו יום לא מהני תשובה. ובזה יובן מאמרינו (סליחות לערב ראש השנה) אל תבא במשפט 'עמנו', היינו לפי הזמן דידן, כי אז לא יצדק לפניך כל חי, דהוי ליה דיחוי ולא מהני תשובה. אך 'מלפניך' משפטינו יצא, פירוש לפי ערך יום שלך, אז עיניך תחזינה מישירים, לקבל אותנו בתשובה עכ"ד. וזהו שאמרו, גדולה תשובה שמארכת ימיו של אדם, דלגבי תשובה מחשבין לאדם לפי ערך יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה, ובתשובה ימיו נעשה ארוכין כפי ערך יומו של הקב"ה ע"כ.

והנה דבר זה לימד ה' אותנו באדם הראשון בחטא עץ הדעת, שנאמר לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב-יז), ואיתא במדרש (ב"ר יט-ח) שכאשר עשה אדם הראשון תשובה, אמר הקב"ה הריני מחיה לו את היום, כך אמרתי לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אין אתם יודעים אם יום משלי אם יום אחד משלכם, אלא הרי אני נותן לו יום אחד משלי שהוא אלף שנים, והוא חי תשע מאות ושלושים שנה ומניח לבניו שבעים, הדא הוא דכתיב (תהלים צ"ו) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ע"כ. ואם כן הטעם שיצא אדם הראשון בדימוס, בשביל שהחשיב לו ה' אלף שנה ליום אחד.

ומעתה אין להחוטא לחוש שלא יוכל להתרצות לפני ה' כמו קודם החטא, כי נראה ונדחה אינו חוזר